

ה'תשנ"ח
מחאה
המאגזין 050

ואמנם לפי מה שכתב הגר"ש גרינפלד בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' קז), אין על החשמל תורת, "נר" כלל, שהרי אין שם שחלפת, ומכיון שאנו מברכים על הדלקת הנרות של שבת להדליק, "נר" של שבת, אין יוצאים ידי חובה הדלקת הנרות בחשמל. ע"ש. ולפי זה גם לענין מה ששינוי (בריש פסחים) אור לארבעה עשר בודקים את החמין לאור, "הנר", אין החשמל בכלל. אבל באמת דברי המורה, וכבר הסכימו האחרונים שהבערת החשמל בשבת יש בה איסור הבערת כו' התורה. צא ולמד ממה שכתב בשו"ת נהל"ת שמעון אמוראי (סי' טו), שהגאון רבי חיים פבריסק זצ"ל היה מברך במוצאי שבת בורא מאורי האש על אור החשמל. (והעלה שם שהוא אש שהוא נמור). גם הגאון רבי אברהם יעקב ניימברק באש"ל אברהם על חולין (בפירות גיטות סי' כ"א), העיר כן על הגאון רבי חיים עזר זצ"ל שהיה מהר"ל לברך בורא מאורי האש על אור החשמל, לאשר ולקיים שאור החשמל הוא אש נמור, והמדליק חשמל בשבת עובר על, "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" וכן, והם

שמצוה כו' המוכרח לבדוק בנר של שעוה, וכמו שכתב בספר ארחות חיים (הלכות בדיקת חמין אות ה') בשם הראב"ד, ובפרט שהיא מצוה חביבה הבהא משנה לשנה, שראוי לעשותה כמנהג אבותינו בדיחול ורחמנו, אולם במקום הצורך שקשה עליו להשיג נר שעוה, אפשר להתיר בדיקת החמין בבורכה על ידי פנס חשמלי.

(מ"ה-דף 3/10)

(3/10)

ב) ובאמת שגם הטעמים שבגמרא (פסחים ת.) למניעת הבדיקה באבוקה לא שייכי בג"ד, כי ארבעה טעמים נזכרו בגמ' ע"ז, לרב נחמן בר יצחק ה"ט מפני שהנר יכול להכניסו לחורין ולסדקין, והאבוקה אינו יכול להכניסה לחורין ולסדקין. ולפי' נורה חשמלית קטנה שמיטלסל"ת (כגון באטריה וכדומה), שפיר יכול להכניסה לחורין ולסדקין, ולא תיירא בכלל אבוקה. ולרב זביד נמי דה"ט משום שהנר אורו לפני ואילו האבוקה אורה לאחריה, ה"נ אור החשמל מאיר יפה לפני ודאי לבדיקה. ולרב פפא נמי דאמר דה"ט משום דבנר לא בעית אבל אבוקה בעית. (מתירא שלא יבעיר את חבית ואין לבו על הבדיקה יפה. רש"י.) במנורת חשמל לא בעית, שרגילים להשתמש בהשכל. וגם לרבינא דאמר האי (הנר) משיך נהרית, והאי (אבוקה) מיקטף איקטופי. (נפסק וקופץ המרי. רש"י.) החשמל בודאי דמשיך נהרית טפי. ועי' בב"ח (סי' תלג) הנה"מ בטעמים אלו, ובדברי הפוסקים בזה. ע"ש.

3"ח מ"ה מ"ה (י"ג-דף 3/10)

שאלה: האם אפשר לקיים מצוות בדיקת חמין על ידי פנס חשמלי, או צריך להיות דוקא נר שעוה וכו'?

תשובה: לכאורה יש מקום להחמיר, הואיל והלכה פסוקה היא (בפסחים ז': וברש"י) ערוך סיון תלג), שאין בודקים את החמין לאור האבוקה, והסכימו רוב האחרונים שאף בדיעבד אם בדיק לאור האבוקה לא יצא ידי חובתו. וכמ"ש מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תלג סק"ז). ואור החשמל דומה לאבוקה, כמו שצידד בשו"ת ציץ אליעזר חלק א' (סי' כ סוף פרק יא). וראה עוד בזה בדברי הגאון הראש"ל רבי כו' ציון מאיר חי עוזיאל בשו"ת משפטי עוזיאל (חאו"ה מה"ת, סי' לד אות ב). אולם לדעתי נראה שאין החשמל נידון כאבוקה. לפי מה שמבואר בספר תבואות שור (סי' קא סק"ד), שגדר אבוקה הוא שהפתילות חלוקות ואין נוגעות זו בזו, והשלחבת של כל אחת נוגעת בתוכה. אבל כשהפתילות נוגעות זו בזו, נחשב הכל אחד ולא כאבוקה. וכן כתב המחצית השקל (י"ד שם), בשם הכותבי ופ"ת. וסוים, שהנר שלנו איננו שיש בו פתילות הרבה, אין לו דין אבוקה, שאם לא כן איך אנו לוקחים נר כזה לבדיקת חמין, אלא ודאי שמכיון שהפתילות דבוקות זו בזו, נחשב הכל כנר אחד. ופיר' חזי מצי עמא דבר. ע"ש. והובא בדרכי תשובה (סי' יא סק"ט). וכן מתבאר בפרי מגדים (או"ח סי' תל"ב, אשל אברהם סק"ז), שדוקא כשיש ריחה בין פתילה לפתילה נחשב לאבוקה, אבל כשהפתילות מחוברות נחשב הכל כנר אחד. וראה עוד בכף החיים (סי' רצח ס"ק טוב). ע"ש. ולפי זה הואיל והפתילה של נורת החשמל מחוברת היטב, נחשבת כנר ולא כאבוקה.

אמנם הרד"ג הלך פוסק בשו"ת הלל אומר (חאו"ה סי' רלא) יצא לידון לאסור בדיקת חמין על ידי פנס חשמלי משעם שאמרו בגמרא (פסחים ת.) שהאבוקה אי אפשר להכניסה לחורים ולסדקים, וא"כ גם במנורת חשמל הרי אי אפשר להכניסה לחורים ולסדקים. אולם באמת בפנס חשמלי המיטלסל"ת ויכול להוכיחו עמו לאן שירצה ולבדוק בו בחורים ובסדקים, לא שייך טעם זה לאסור. וכן מה שכתב בשו"ת הלל אומר שם, שהטעם שאמרו בגמרא לגבי האבוקה, מפני שהוא נבעת ומתיירא שלא יבעיר את חבית, ואין דעתו על הבדיקה כראוי, שייך גם לגבי חשמל, שהוא טרוד בבדיקתו, מפני שחושש פן יקבל זרם ויסתכן, ולא יבדוק יפה. הנה בפנס חשמלי המופעל על ידי סוללה, בודאי שאין לחוש כלל להסרדה כלל. ואפילו בפנס חשמלי המופעל על ידי חושי חשמל, אין לחוש כלל להסרדה, כשמתחמשים על פי כללי הזהירות המקובלים, (שאיין ידיו רטובות במים וכדומה), ובפרט כיום שהחשי החשמל מצויים בחומר בידור, באופן שהנוגע בהם מונח מקבלת זרם, לפיכך אין מקום להחמיר כלל.